

Universitätsbibliothek Wuppertal

M. Tvllii Ciceronis Opera Omnia

Cicero, Marcus Tullius

Basileæ, MDCLXXXII

Philippica XI

Nutzungsrichtlinien Das dem PDF-Dokument zugrunde liegende Digitalisat kann unter Beachtung des Lizenz-/Rechtehinweises genutzt werden. Informationen zum Lizenz-/Rechtehinweis finden Sie in der Titelaufnahme unter dem untenstehenden URN.

Bei Nutzung des Digitalisats bitten wir um eine vollständige Quellenangabe, inklusive Nennung der Universitätsbibliothek Wuppertal als Quelle sowie einer Angabe des URN.

[urn:nbn:de:hbz:468-1-1133](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:468-1-1133)

exercitus? Immoderati, credo, hominis, & turbulenti. Vide, ne nimium pane parientis, etsi in illius viri consiliis, atque factis, & nihil nec nimium, nec parum fuit unquam. Omnis voluntas M. Bruti, P. C. omnis cogitatio, tota mens, auctoritatem senatus, libertatem populi Rom. intuetur: hæc habet proposita, hæc tueri vult. tentavit, & quid patientia perficere posset, nihil cum proficeret: *vi contra viam* experiendum putavit. Cui quidem, P. C. vos idem tribuere hoc tempore debetis, quod a. d. XIII. Kal. Jan. D. Bruto, & C. Cafari, me auctore, tribuistis: quorum privatum de rep. consilium, & factum auctoritate vestra est comprobatum, atque laudatum, quod idem in M. Bruto facere debetis, à quo imperatum, & repentinum reip. præsidium legionum, equitatus, auxiliorum magna & firmæ copiæ comparatae sunt: adjungendusque est Q. Hortensius, qui cum Macedoniam obtineat, adiutorem se Bruto ad comparandum exercitum, fidelissimum, & constantissimum præbuit, nam de M. Apulejo separatim censeo referendum: cui testis est per litteras Brutus, eum principem fuisse ad conatum exercitus comparandi, Quæ cum ita sint: QUOD C. Pansa, consul, verba fecit de litteris, quæ à Q. Capione Bruto, procos. ailaræ, & huic ordini recitatae sunt, de ea re ita censeo: Cum Q. Capionis Bruti

proconsulis opera, consilio, industria, virtute difficillimo reip. tempore provincia Macedoniam, Illyricum, cuncta Græcia, legiones, exercitus, equitatus, in consulum. senatus, populique R. potestate sint: id Q. Capionem Brutum, procos. bene & de rep. & suâ, majorumque suorum dignitate, consuetudineque reip. bene gerendæ fecisse, eamque rem senatui, populoque R. gratam esse, & fore: utique Q. Capio Bruto, procos. provinciam Macedoniam, Illyricum, totamque Græciam tueatur, defendat, custodiat, incolu- memque conservet: reique exercitui, quem ipse constituit, comparavit, præsit: & pecuniaque ad rem militarem, in qua opus sit, quæ publica sit, & exigi possit, uratur, exigat: pecuniasque à quibus videatur, ad rem militarem nutuasumat, frumentum imperet: operamque det, ut cum suis copiis quàm proximè Italiam sit: cumque ex litteris Q. Capionis Bruti, procos. intellectum sit, Q. Hortensii procos. opera, & virtute vehementer temp. adjutam, omniaque ejus consilia cum consiliis Q. Capionis Bruti, procos. juncta fuisse, eamque rem magno usui reip. fuisse: Q. Hortensium procos. rectè, & ordine, exque rep. fecisse: senatuique placere, Q. Hortensium, procos. cum quaestoribus, prove quaestoribus, & legatis suis provinciam Macedoniam obtinere, quoad ei ex S. C. successum sit.

M. TULLII CICERONIS
IN

M. ANTONIUM.

PHILIPPICA UNDECIMA.

ORATIO QUINQUAGESIMA TERTIA.

SYNOPSIS.

Belli partes adversus L. Dolabellam Antonianorum partium, qui Trebonium Asia præfectum interfecerat Cassio & Brutum mandanda esse suadet.

MAGNO in dolore sum, P. C. vel moerore potius, quem ex crudeli, & miserabili morte C. Trebonii, optimi civis, moderatissimique hominis, accepimus, inest tamen aliquid, quod reip. profuturum putem, perspeximus enim, quanta in iis, qui contra patriam scelerata arma ceperunt, inest immanitas, nam duo hæc capita nata sunt post homines natos terribilissima, & spurcissima, Dolabella, & Antonius: quorum alter efficit, quod optabat: de altero patefactum est, quid cogitaret. L. Cinna crudelis: C. Marius in iracundia perseverans: L. Sulla vehemens: neque ullius horum in ulciscendo acerbitas progressa ultra mortem est: quæ tamen poena in civis nimis crudelis putabatur. Ecce tibi geminum in scelere par, inusitatum, inauditum, ferum, barbarum. Itaque quorum summum quondam inter ipsos odium, bellumque meministis, eisdem postea singulari inter se consensu, & amore devinxit impurissima naturæ, & turpissimæ vitæ similitudo. Ergo id, quod fecit

Dolabella, in quo potuit, multis idem minatur Antonius, sed ille cum procul abesset à consulibus, exercitibusque nostris, nec dum senatum cum populo R. conspirasse sensisset: fretus Antonii copiis ea scelera suscepit, quæ Romæ jam suscepta arbitrabatur à socio furoris sui. Quid ergo hunc aliud moliri, quid optare censetis, aut quam omnino causam esse belli? omneis, qui liberè de rep. sentimus, qui dignas nobis sententias diximus, qui populum Rom. liberum esse volumus, statuit ille quidem non inimicos, sed hostes: majora tamen in nos, quàm in hostem, supplicia meditatur: mortem naturæ poenam putat esse, iracundix tormenta, atque cruciatum, qualis igitur hostis habendus est is, à quo victore si cruciatus absit, mors in beneficii parte numeretur? Quamobrem, P. C. quamquam hortatore non egeris, (ipsi enim vestra sponte exarsistis ad libertatis recuperandæ cupiditatem) tamen eo majore animo, studioque libertatem defendetis, quo majora proposita victis supplicia servitutis videtis. In Galliam invasit Antonius, in Asiam Dolabella: in alienam uterque

T t 2 pro-

1. Nihil nec nimium, &c. Etiam illud nihil reperi in Mirrop. & Pal. sec. neminem in Ferrarionis.
2. Quid patientia perficere. Ita aliis legi annotatum ad oras librorum.

quod cum invenissim in Pal. sec. præpositi vulgato, proficere.
3. Pecuniaque ad rem militarem. Lamb. pecuniaque, quomodo & Pall. & Hir. antiquè.

provinciata: akeri se fractus objecit, impetumque furentis, atque omnia divexare, & diripere cupientis, vita sua periculo colligavit, progressu arcuit, à reditu refrenavit: obfideri se passus, ex utraque parte constrinxit Antonium. Alter in Asiam irrupit cursum, cui in Syriam patebat via certa, neque longa. 2. quid opus fuit cum legione? pramisso Marfo nescio quo Octavio, scelerato latrone, atque egeno, qui popularetur agros: vexaret urbeis non ad spem constituendæ rei familiaris, quam tenere eum posse negant qui norant: (mihî enim hic senator ignotus est) sed ad præsentem partum mendicitatis suæ. consecutus est Dolabella, nulla suspitione belli. quis enim id putaret? securæ colloca-tiones familiarissimæ cum Trebonio: complexusque summæ benivolentiæ falsi indices existierant in amore simulato: dextræ, quæ fidei testes esse solebant, perfidia sunt, & scelere violatæ: nocturnus introitus Smyrnæ, quasi in hostium urbem: quæ est fidelissimorum, antiquissimorumque sociorum: oppressus Trebonius; si ut ab eo, qui aperte hostis esset, incautus: si ut ab eo, qui civis etiam tum speciem haberet, miser. Ex quo nimirum documentum noscitur per fortuna voluit, quid esset vitæ extimetendum. Consularem hominem, consulari imperio provinciam Asiam obtinentem, 3. Samiario exsuli tradidit: interficere caput statim noluit, ne nimis, credo, in victoria liberalis videretur. cum verborum contumeliis opimum virum incesto ore lacerasset, tum verberibus, ac tormentis quæstionem habuit pecuniæ publicæ, idque per biduum, post cervicibus caput abscidit, 5. idque fixum gestari iussit in pilo: reliquum corpus tractum, 6. atque laniatum abiecit in mare. 7. Cum hoc bellandum hoste est; à cuius terrima crudelitate omnis barbaria superata est. Quid loquar de cæde civium Romanorum? de direptione fanorum? quis est, qui pro rerum atrocitate deplorare tantas calamitates queat? & nunc tota Asia vagatur, volitat ut rex, nos alio bello distineri putat. quasi verò non unum, idemque bellum sit contra hoc jugum impiorum nefarium. Imaginem M. Antonii crudelitatis in Dolabella cernitis: ex hoc illa effecta est, ab hoc illa Dolabellæ scelus præcepta sunt tradita. Num leniorem, quàm in Asia Dolabella fuit, in Italia, si liceat, fore putatis Antonium? mihî quidem & ille pervenisse videtur, quoad progredi potuerit ferri hominis amentia: neque Antonius ullius supplicii adhibendi, si potestatem habeat, ullam partem est relicurus. Ponite igitur ante oculos, P. C. miseram illam quidem, & febilem speciem, sed ad incitandos animos vestros necessariam, nocturnum impetum in urbem Asiæ clarissimam, irruptionem armatorum in Trebonii domum, cum miser ille prius latronum gladios videret, quàm, quæ res esset, audisset: furentis introitum Dolabellæ, vocem impuram, atque os illud infame, vincula, verbera, eculeum, carnificem, tortoremque Samiarium. qua tulisse illum fortiter, & patienter ferunt. magna laus, meoque iudicio omnium maxima. EST ENIM sapientis, quidquid homini accidere possit, id præmeditari ferendum modicè esse, si advenit. majoris omnino est consilii, providere, ne quid tale acci-

dat: sed animi non minoris, fortiter ferre, si venerit. Ac Dolabella quidem tam fuit immemor humanitatis, quamquam ejus numquam particeps fuerit, ut suam insatiabilem crudelitatem exerceret non solum in vivo, sed etiam in mortuo: ac in ejus corpore lacerando, atque vexando, cum animum satiare non posset, oculos paventibus suis. O multò inferior Dolabella, quàm ille, quem miserrimum esse voluisti? Dolores Trebonius pertulit magnos; multi, ex morbi gravitate majores; quos tamen non miseros, sed laboriosos dicere solemus. longus fuit dolor bidui: at compluribus, annorum sæpe multorum, nec verò graviora sunt carnicum tormenta, quàm interdum cruciamenta morborum. Alia sunt, alia, inquam, ó perditissimi homines, & amentissimi, multò miseriora. nam, quæ major vis est animi, quàm corporis, hoc sunt graviora ea, quæ concipiuntur animo, quàm illa, quæ corpore. MISERIOR igitur, qui suscipit in se scelus, quàm is, qui alterius facinus subire cogitur. Cruciatum est à Dolabella Trebonius: & quidem à Karthaginensibus Regulus. In qua re cum crudelissimi Poeni iudicati sint in hoste, quid in cive Dolabella iudicandus est? An verò hoc contentum est? an dubitandum, uter miserior: isne, cuius mortem tenatus, populusque Romanus ulciscitur: 9. an is, qui cuncti senatus sententia hostis est iudicatus? nam ceteris quidem vitæ paribus, quis est, qui possit sine Trebonii maxima contumelia conferre vitam Trebonii cum Dolabella? alterius consilium, ingenium, humanitatem, innocentiam, magnitudinem animi in patria liberanda, quis ignorat? 10. alteri à puero pro deliciis crudelitas fuit: deinde ea libidinum turpitudine, ut in hoc semper latus, quòd ea faceret, quæ sibi objici ne ab inimico quidem possent verecundo. Et hic, dii immortales, si aliquando fuit meus, occulta enim erant vitia non inquerenti. neque nunc fortasse alienus ab eo essem, nisi ille vobis, nisi mecnibus patriæ, nisi huic urbi, nisi diis penatibus, nisi aris, & focus omnium nostrum; nisi denique naturæ, & humanitati inventus essem inimicus. à quo admoniti, diligentius, & vigilantius caveamus Antonium. Etenim Dolabella non ita multos secum habuit notos, ac insignes latrones. at videtis, quos & quàm multos habeat Antonius, primum L. fratrem: quam facem, dii immortales? quod facinus? quod scelus? quem gurgitem? quam voragine? quid eum non forsere animo, quid non haurire cogitatione, cuius sanguinem non bibere cœsitis? in cuius possessiones, atque fortunas, non impudentissimos oculos, spe, & mente defigere? Quid Censorinum? qui se verbo præterere esse urbanum cupere dicebat, recertè noluit. quid Bestiam? qui se consulatum in Bruti locum petere profiteretur, atque hoc quidem detestabile omen avertat Jupiter. Quàm absurdum autem, qui prætor fieri non potuerit, eum petere consulatum? 11. in sorte damnationem pro prætura putat. Alter C. Vespasianus, ille homo summo ingenio, summa potentia, 12. qui ex adilitate ad consulatum, solvatur legibus, quamquam leges eum non tenent, 13. credo dignitate. At hic, me defenden-

1. In Asiam irrupit cursum in Syriam, etc. Manut. & Lamb. irrupit cursum, ut in Syriam patebat, etc. si ex m. s. laudo. nam nostræ membræ; cursum ut in Syr. videantur & emendationes Ferrarii.
 2. Quid opus fuit cum legione. Lamb. præmittit: si ut ad Trebonium, quid opus, etc. sed tale nihil. Man. aut. scripti nostri.
 3. Samiaria exsuli. Itaque quoque Pal. sec. alii tamen tres Samario, uti publicatum fuerat prius. restat tamen nostrum, etiam in Hicorp. à manu prima.
 4. Post à cervicibus caput abscidit. Scripti istud suavit. Pal. sec. nam ceteri tres post autem cerv. Man. & Lamb. post cervicibus fractis, caput absc. nescio an e. m. s.
 5. Idque fixum. Editores iidem affixum, sed præter Pal. quatuor & v. alius editos.
 6. Atque laniatum. Sic & Lamb. neque aliter Pal. sec. antea cusi laceratum: quod improbam, quod præcessisset, in cæso ore lacerasset.
 7. Cum hoc bellandum hoste est, à cuius, etc. Hoc modo posita sunt verba

Pal. sec. habebat; idem illud à, quod vulgata deorat. representatque editio Mur.
 8. Nec verò quævis. Ita Longobardicus Ferrarii, ut & Pal. sec. alii, nec quævis verè, quod mutat Rivius, in se non acquiesco.
 9. An in quo cuncti senatus sententia. Sic Pal. quatuor Man. tamen & Lamb. cuncti senatus sententia.
 10. Alteri à puero. pro deliciis crudelitas fuit. Pal. sec. tantum habet, alteri pro deliciis crudelitas. & verò illud à puero extat quidem in Hicorp. à manu recenti, cum prius aliud quid fuisset.
 11. Aliquando fuit meus. Haud aliter, quoque Pal. sec. aut Hic. nam vulgata ante Man. voce amplius, antea. Superfluum.
 12. Qui ex adilitate ad consulatum. Necesse mihî fuit quæ libros scriptos Ferrarium & aliorum unum idem præ se ferrent, & Pal. sec. vulgata, adilitate consulatum præ salutaris legibus.
 13. Credo dignitate. Pal. sec. credo dignitatem, quod in Hic. Ma. & Lamb. quididere. præter in iniam et ad dignitatem, an e. m. s.

re, quinquies absolutus est. sexta palma urbana, etiam in gladiatore difficilis. Sed hæc iudicium culpa, non mea est. ego defendi fide optima: illi debuerunt clarissimam, & præstantissimam senatorem in civitate retinere. qui tamen nunc nihil aliud agere videtur nisi ut intelligamas, & illos, quorum res iudicatas irritas fecimus, bene, & *prop.* iudicavisse. Neque hoc in hoc uno est. sunt alii in eisdem castris honeste condemnati, turpiter restituti. Quod horum consilium, qui omnibus bonis hostes sunt, nisi crudelissimum, putatis fore? Accedit Saxa, nec ideo quis, quem nobis Cæsar ex ultima Celtiberia tribunum pl. dedit, castrorum antea metator, nunc, ut sperat, urbis: à qua cum sit alienus & suo capiti, salvis nobis, ominetur. Cum hoc veteranus Capho: quo neminem veterani pejus oderunt. His, quasi præter doctem, quam in civilibus malis acceperant, agrum Campanum est largitus Antonius, ut haberent reliquorum nutricula prædiorum: quibus utinam contenti essent: ferremus: et si tolerabile non erat: sed quidvis patiendum fuit, ut hoc interitum bellum non haberemus. Quid? illa castrorum M. Antonii lumina, nonne ante oculos proponitis? primum duos & collegas Antoniorum, & Dolabella, Nuculam, & Lentonem, Italici deviores lege ea, quam senatus per vim latam iudicavit, quorum alter commentatus est mimos, alter egit tragediam. Quid dicam de Apulo Domitio? cuius bonâ modo proscripta vidimus, tanta procuratorum est negligentia. Ar hic nuper fororis filio infudit venenum, non dedit. Sed non possunt non prodigè vivere, qui nostra bona sperant, cum effundunt sua. Videte etiam P. Decii auctoritatem, clarissimi viri: qui majorum suorum exempla persequens, pro alieno se ære devovit. emtor tamen in ea auctoritate inventus est nemo. Hominem ridiculum, qui se exire ære alieno putet posse, cum vendat aliena. Nam quid ego de Trebellio dicam? quem ultra videntur faris debitorum: vindicem enim tabularum novarum novam tabulam vidimus. Quid de L. Planco? quem præstantissimus civis, Aquila, Pollentia expulit, & quidem crure fracto: quod utinam antè illi accidisset, ne huc redire potuisset. *Lumen*, & decus illius exercitus panem præterii, T. Annium Cimbrum, Lyfidici filium, Lyfidicum ipsum Græco verbo, quoniam omnia iura dissolvit: nisi forte iure Germanum Cimber occidit. Cum hanc, & huius generis copiam tantam habeat Antonius, quod scelus omittere, cum Dolabella tantis se obtinuerit paricidiis, nequaquam pari latronum manu & copia? Quapropter, ut invitum sibi assensit à Q. Fusio, ita sum ejus sententiam libenter assensus. ex quo iudicare debetis, me non cum homine solere, sed cum *caussa* dissidere. Itaque non assentior solùm, sed etiam gratias ago. Q. Fusio, dixit enim severam, gravem, rep. dignam sententiam: iudicavit hostem Dolabellam: bona ejus censuræ publicè possidenda: quo cum addi nihil posset (quid enim atrocior potuit, quid severius decernere?) dixit tamen si quis eorum, qui post se rogati essent, graviores sententiam dixisset: in eam se iturum, quum severitatem quis potest non laudare? Nunc quoniam hostis est iudicatus Dolabella, bello est persequendus. neque enim quiescet: habet legionem, habet fugitivos, habet sceleratam impiorum manum: est ipse confidens, impotens, gladiatorio generi mortis additus. Quamobrem, quoniam cum Dolabella besterno die hoste decreto bellum gerendum est, imperator est diligendus. Dux dixit sunt sententiarum: quarum neutram probò: alteram, quia semper, nisi cum est necesse, periculosam arbi-

tror: alteram, quia alienam his temporibus existimo. Nam *extraordinarium* semper imperium populare atque ventosum est. minime nostræ gravitatis, minime huius ordinis. Bello Antiochi magno & gravi, cum L. Scipioni, Publii filio, obvenisset Asia, parumque in eo putaretur esse animi, parum roboris, senatusque ad collegam ejus, C. Laelium, huius Sapientis patrem, negotium deferret: surrexit P. Africanus, frater major L. Scipionis, & illam ignominiam familiaris deprecatus est: dixitque & in fratre suo summam virtutem esse, summamque consilium, neque se ei legatum id ætatis, usque rebus gestis, defuturum, quod cum ab eo esset dictum: mihi est de Scipionis provincia commutatum: nec plus extraordinarium imperium ad id bellum quaesitum, quam duobus antea maximis Punicis bellis, quæ à consulibus, aut à dictatoribus gesta & confecta sunt: aut quam Pyrrhi, quam Philippi, quam post Achaico bello, quam Punico tertio: ad quod pop. R. ita ipse se delegit idoneum ducem, P. Scipionem, ut eum tamen bellum gerere consulem vellet. Cum Aristonico bellum gerendum fuit, L. Valerio, P. Licinio consulibus, rogatus populus, quem id bellum gerere placeret: Crassus consul, & pontifex maximus, Elaco collega flaminii Martialis, multam dixit, si à sacris discessisset. quam multam populus remisit: pontifici tamen flaminem parere iussit. sed ne tum quidem pop. R. ad privatum detulit bellum. quamquam erat Africanus, qui anno antè de Numantinis triumphaverat: qui cum longe omnes belli gloria & virtute superaret, duas tantum tribus tulit. ita pop. R. consuli potius Crasso, quam privato Africano bellum gerendum dedit. De Cn. Pom. eij imperiis, summi viri, atque omnium principis, tribuni plebis turbulenti tulerunt. nam Sertorianum bellum à senatu privato datum est, quia consules recusabant: cum L. Philippus *pro consuli bus* se eum mittere dixit non pro consule. Quæ igitur hæc comitia? aut quam ambitionem constantissimus, & gravissimus civis, L. Cæsar in senatum introduxit? clarissimo viro, atque innocentissimo decrevit imperium, privato tamen in quo maximum nobis onus imposuit. Assensero: ambitionem induxero in curiam, negavero: videbor suffragio meo, tamquam comitis, honorem homini amicissimo denegavisse. Quod si comitia placet in senatu habere: petamus, ambicius & tabella modo detur nobis, sicut populi data est. Cur comitis Cæsar, ut aut præstantissimus vir, si tibi non sit assensum, repulsam tulisse videatur: aut unusquisque nostrum præteritus, si, cum pari dignitate sumus, eodem honore digni non putemur. At enim (nam id ex audio) C. Cæsari adolefcentulo imperium extraordinarium mea sententia dedi. Ille enim mihi præsidium extraordinarium dederat. cum dico mihi, senatui dico, populoque R. A quo resp. præsidium ne cogitatum quidem, tantum haberet, ut sine eo salva esse non posset, huic extraordinarium imperium non darem? aut exercitus adimendus, aut imperium dandum fuit. Quæ est enim ratio, aut qui potest fieri, ut sine imperio teneatur exercitus? Non igitur, quod eriprum non est, est id existimandum esse datum. eripissetis C. Cæsari, P. C. imperium, nisi dedissetis. milites veterani, qui illius auctoritatem, imperium, nomen secuti, pro rep. arma ceperant. volebant sibi ab eo imperari: legio Martia, & Quarta, ita se contulerat ad auctoritatem senatus, populi que R. dignitatem, ut eum deposcerent imperatorem, & ducem Cæsari bellum necessitas, sacris senatus dedit. otioso verò, nihil agentis, privato, obsecro te, L. Cæsar, (cum peritissimo homine mihi res est) quando in pe-

T t 3 riuus

1. Illi quorum res iudicatas irritas.) Vulgo additur: illis iudicatis. sunt, vocem enim respouit Pal. sec. & Hitt.
2. *sub capite salvis nobis ominetur.*) Est à conjectura Ferrarii: sed sic tamen fuerat iunctio in Hieroniano, factumque deinde à scribis val-gatum.
3. *Collegas Antoniorum.* Hitt. & Pal. sec. item Ferrariani. Antonii: for-tan melius nam isti Marco erant omnia potius quam fratri ejus.

4. *C. Laelium Sapientis patrem.* Pighius nosse in Fastis suis ad annum urbis conditæ DLXIII. corrigendum putat C. Laelium Labii Sep. neque enim tunc vixisse Laelium illum nedum fuisse in Senatu cum hæc Cicero diceret, verosimile.
5. *Tabella modo detur nobis.*) Ita Man. & Lamb. neque aliter Pal. sec. vulgata tabella modo nra datur, etc.

rium senatus dedit? Sed de hoc quidem hæcenus, ne refragari homini amicissimo, ac de me optime merito videar. et si quis potest refragari non modo non perenti, verum etiam recusanti? illa verò, P. C. aliena consulum dignitate, aliena temporum gravitate sententia est, ut consules, Dolabellæ persequendi causa, Asiam, & Syriam fortiantur. Dicam, cur inutile reip. sed prius, quam turpe consulibus sit, videte. Cum consul designatus obfideatur, in eoque liberando salus sit posita reip.: cumque à populo Rom. pestiferi cives, patriciorumque deserverint: cumque id bellum geramus, quo bello de dignitate, de libertate, de vita decernamus; & si in potestatem quis Antonii venerit, proposita sint tormenta, atque cruciatus: cumque harum rerum omnium decernat: o consulibus optimis, & fortissimis commissa, & commendata sit: Alia: & Syriæ mentio fiet, ut aut suspiciones imen, aut invidiæ materiam dedisse videamur? At verò ita decernunt, ut liberato Bruto: id enim restabat: ut relicto, deserto, prodito. Ego verò mentionem omnino provinciarum factam dico alienissimo tempore. quamvis enim intentus animus tuus sit, C. Panfa, sicut est, ad fortissimum virum, & omnium clarissimum, liberandum: tamen rerum natura cogit te necessario referre animum aliquando ad Dolabellam persequendum, & partem aliquam in Asiam, & Syriam derivare curam, & cogitationis tuæ. Si autem fieri posset, vel plures te animos habere vellem, quos omnes ad Mutinam intenderes, quod quoniam fieri non potest, isthoc animo, quem habes præstantissimum atque optimum, nihil te volumus, nisi de Bruto cogitare. Facis tu id quidem, & eò maxime incumbis: duas tamen res, magnas præsertim, non modo agere uno tempore, sed ne cogitando quidem explicare quisquam potest. incitare, & inflammare tuum istud præstantissimum studium, non ad aliam ulla ex parte curam transferre debemus. Adde istuc sermones hominum, adde suspiciones, adde invidiam. Imitare me quem tu semper laudasti: qui instructam ornatamque à senatu provinciam deposui, ut incendium patriæ, omnia omni cogitatione, restingerem, nemo erit, præter unum me, qui cum profecto, si quid interesset tua putas, pro summa familiaritate nostra communicasses, qui credat, te invito, provinciam tibi esse decretam. Hanc, quæso, pro tua singulari sapientia reprime famam: atque effice, ne id, quod non curas, cupere videare. Quod quidem eo vehementius tibi laborandum est, quia in eandem cadere suspicionem collega, vir clarissimus, non potest. nihil horum scit, nihil suspicatur: bellum gerit: in acie fiat: de sanguine, & de spiritu decernat: antè provinciam sibi decretam audiet, quam potuerit tempus ei rei datum suspicari. Vereor, ne exercitus quoque nostri, qui non delectus necessitate, sed voluntarius studii se ad remp. contulerunt, tardentur animis, si quidquam aliud à nobis, nisi de instanti bello cogitatum putabunt. Quod si provincia consulibus expetenda videntur, sicut sæpe multis clarissimis viris experita sunt: reddite prius nobis Brutum, lumen, & decus civitatis: qui ita conservandus est, ut id signum, quod de cælo delapsum, Vestæ custodiis continetur: quo salvo, salvi sumus futuri. tunc vel in cælum vos, si fieri poterit, humeris nostris tollemus: provincias certè dignissimas vobis deligemus. nunc quod agitur, agamus. agitur autem, liberine vivamus, an mortem obeamus: quæ certè servituti anteponenda est. Quid si etiam asserti tarditatem ista sententia, ad Dolabellam persequendum? quando enim venit consul? an id expectamus, quod vestigium quidem Asiæ civitatum, atque urbium relinquatur? At mittent aliquem de suo numero. Valde mihi probari potest, qui paulo ante clarissimo viro private imperium extra ordinem non dedit. At hominem dignum mittent. Num P. Servilio

digniorem? at eum quidem civitas non habet. Quod ergo ipse nemini putat dandum, ne à senatu quidem, id ego unum judicio delatum comprobem? Expedito nobis homine, & parato, P. C. opus est, & eo, qui imperium legitimum habeat: qui præterea auctoritatem, nomen, exercitum, perfectum animum in rep. liberanda. Quis igitur is est? aut M. Brutus, aut C. Cassius, aut uterque. Decernerem planè, sicut multa, consulem alterum, ambobusve, ni Brutum colligassemus in Græcia, & ejus auxilium ad Italiam vergere, quam ad Asiam maluissemus: non ut ex ea acie respectum haberemus, sed ut ipsa acies subsidium haberet etiam transmarinum. Præterea P. C. M. Brutum retinet etiam nunc C. Antonius, qui tenet Apolloniam, magnam urbem, & gravem: tenet, opinor, Bylindem: tenet Amantiam: inquit Epiro: usget Illyricum: habet aliquot cohortes, habet equitatum. hinc si Brutus erit tractus ad aliud bellum, Græciam certè amiserimus. Est autem etiam de Brundisio, atque illa ora Italix providendum, quamquam miror tamdiu morari Antonium. Is enim accipere ipse manicas, nec diutius obfisionis metam sustinere. Quod si confecerit Brutus, & intellexit plus se reip. profuturum, si Dolabellam persequatur, quam si in Græcia maneat: sget ipse per sese, ut adhuc quoque fecit: neque in tot incendiis, quibus confestim succurrendum est, expectabit senatum. Nam & Brutus, & Cassius multis jam in rebus ipse sibi senatus fuit. Ne casso est enim in tanta conversione & perturbatione rerum, temporibus potius parere, quam moribus. nec enim nunc primum aut Brutus, aut Cassius salutem, libertatemque patriæ, legem sanctissimam, & morem optimum judicavit. Ita que si ad nos nihil referretur de Dolabella persequendo, tamen ego pro decreto putarem, cum essent tales virtute, auctoritate, nobilitate summi viri: quorum alterius jam notus nobis est exercitus, alterius auditus. Non igitur Brutus expectavit decreta nostra, cum studia nosset. neque enim est in provinciam suam Cretam profectus: in Macedoniam alienam advolavit: omnia sua putavit. quæ vos vestra esse velletis: legiones conscripsit novas, excepit veteres: equitatum ad se adduxit Dolabellæ, atque eum nondum tanto patricio oblitum, hostem sua sententia judicavit. nam ni ita esset, quo jure equitatum à consule abduceret? Quid? C. Cassius, pari magnitudine animi & consilii præditus, nonne eo ex Italia consilio profectus est, ut prohiberet Syria. Dolabellam? qua lege? quo jure? eo, quo JUPITER ipse sanxit, ut omnia, quæ reip. salutaria essent, legitima, & iusta haberentur. Est enim lex nihil aliud, nisi recta: & à numine deorum tracta ratio, imperans honesta, prohibens contraria. Huic igitur legi paruit Cassius, cum est in Syriam profectus, alienam provinciam, si homines legibus scriptis uterentur: his verò oppressis, suam, lege naturæ. Sed ut ex vestra quoque auctoritate firmetur, cenfeo: Cum P. Dolabella, quique ejus crudelissimi, & terribissimi facinoris ministri, socii, adjuvatores fuerunt, hostes populi Romani à senatu iudicati sint, cumque senatus P. Dolabellam bello persequendum censuerit, ut is, qui omnia deorum, hominumque jura novo, inaudito, expiabili scelere polluerit, nefarioque patriæ se patricio obstrinxerit, pœnas diis, hominibusque meritas debitasque solvat: senatui placere, C. Cassium, proconsulem provinciam Syriam obtinere, uti qui eam optimo jure provinciam obtinuerit: eumque à Q. Marcio Crispo, proconsule, L. Statio Murco proconsule, A. Allicno legato, exercitus accipere, eosque ei tradere: cumque his copiis, & si quas præterea paraverit, bello P. Dolabellam terra, marique persequi: ejus belli gerendi causa, quibus ei videatur naveis, nautas, pecuniam, cetera, quæ ad bellum gerendum pertinent, ut imperandi in Syria, Asia Bithy,

3. Non ut ex ea acie respectum haberemus. Explicat hunc locum egregie contra Gabr. Patrum Schottus notentibus. Not. Cic. cap. 15.

Bithynia, Ponto, jus, potestateque habeat: utque, quamcumque in provinciam ejus belli gerendi causa advenerit, ibi majus imperium, C. Cassii, procol. sit, quam ejus erit, qui eam provinciam tum obtinebit, cum C. Cassius procol. in eam provinciam venerit: regem Dejotarum patrem, & regem Dejotarum filium, si, ut multis bellis saepenumero imperium populi Rom. juerint, item C. Cassium proconsulem copiis suis, opibusque fuissent, senatus, populoque Rom. gratum esse facturos: itemque si ceteri reges, tetrarchae, dynastaeque fecissent, S. P. Q. R. eorum officii non immemorem futurum: utique C. Panfa, A. Hirtius, consules, alter, ambove: si eis videretur, rep. recuperata, de provinciis consularibus, praetoriis, ad hunc ordinem primo quoque tempore referant. interea provincia ab iis, a quibus obtinentur, obtineantur, quoad cuique ex S. C. successum sit. Hoc S. consulo ardentem inflammabit, & armatum arabit Cassium: nec enim animum ejus potestis ignorare, nec copias. r. animum is est, quem videtis: copiarum, quas audistis, fortis, & constantis viri, qui ne vivo quidem Trebonio Dolabella latrocinium in Syriam penetrare siveisset. Alienus, familiaris, & necessarius meus, post interitum Trebonii profectus, ne dici quidem se legatum Dolabellae volet. Est Q. Caecilius Bassi, privati illius quidem, sed fortis, & praecleari viri, robustus, & victor exercitus: Dejotari regis & patris, & filii, & magnus, & nostro more instructus exercitus: summa in filio spes, summa ingenii indoles, summaque virtus. Quid de patre dicam? ejus benivolentia in populum Rom. est ipsius aequalis aetati: qui non solum focus imperatorum nostrorum fuit in bellis, verum etiam dux copiarum suarum. Quae de illo viro Sulla, quae Marcella, quae Servilius, quae Lucullus, quam ornate, quam honorifice, quam graviter saepe in senatu praedicaverunt? Quid de Cn. Pompejo loquar? qui unum Dejotarum in toto orbe terrarum ex animo amicum, vereque benivolum, unum fidelem populo Rom. judicavit. Fuimus imperatores ego, & M. Bibulus in propinquis, finitimisque provinciis, ab eodem rege adjuvi sumus & equitatu, & pedestribus copiis. secutum est hoc acerbissimum, & calamitosissimum civile bellum, in quo quid faciendum Dejotaro? quid omnino. **NE VITRA** quidem causa vituperanda est. Ad has copias accedent alii reges, etiam delectos accedent. neque verò classes decerunt: tanti Tyrri Cassium faciunt, tanti ejus in Syria nomen, atque Phoenice est. Paratum habet imperatorem, C. Cassium, P. C. resp. contra Dolabellam, nec paratum solum, sed peritum, atque sortem. magnas ille res gessit ante Bibuli summi viri adventum, & cum Pacori nobilissimos duces, maximasque copias fudit, Syriamque immani Parthorum impetu liberavit. Maximam ejus, & singularem laudem praetermitto. cuius enim praedicatio

nondum omnibus grata est, hanc memoriae potius, quam vocis testimonio conservemus. Animadverti, P. C. dici jam à quibusdam, exornari etiam nimium à me Brutum' nimium Cassium ornari: Cassio verò sententia mea dominatum & principatum dari. Quos ego orno? nemp' eos, qui ipsi sunt ornamenta reip. Quid? D. Brutum nonne omnibus sententiis semper ornavi? num igitur reprehenditis? an Antonios potius ornarem, non modo suarum familiarum, sed R. nominis probra, atque dedecora? an Censorium ornem, in bello hostem, in pace sectorem? an cetera ex eodem latrocinio naufragia colligam? Ego verò istos, otii, concordiae, legum, iudiciorum, libertatis inimicos, tantum abest ut ornem, ut effici non possit, quin eos tam oderim, quam temp. diligo. Vide, inquit, ne veteranos offendas. hoc enim vel maxime exaudio. Ego autem veteranos tueri debeo: sed hos, quibus sanitas est: certe timere non debeo. eos veteranos, qui pro rep. arma ceperunt, secutique sunt C. Caesarem auctoritate beneficiorum patrum, hodieque temp. defendunt cum magno periculo, non tueri solum, sed etiam commodis augere debeo. qui autem *quiescunt*, ut v. l. & i. l. legio, in magna gloria, & laude ponendos puto. comites verò Antonii, qui postquam beneficia Caesaris comederunt, consulem designatum obsident, huic urbi ferro ignique minitantur: Saxa se, & Caphoni tradiderunt, ad facinus, praedamque natis, numquis est, qui tuendos putet? Ergo aut boni sunt, quos etiam ornare: aut quieti, quos conservare debemus: aut impii, quorum contra furorem, & bellum, & iusta arma suscepimus. Quorum igitur veteranorum animos ne offendamus, veremur? eorumne, qui D. Brutum obliuione capiunt liberare? quibus cum Bruti salus cara sit, qui possunt Cassii nomen odisse? an eorum, qui utrisque armis vacant? non vereor, ne acerbus civis quisquam istorum sit, qui *otio* delectantur. Tertio verò generi non militum veteranorum, sed importunissimorum hostium, cupio quam acerbissimum dolorem inire. quamquam, P. C. quousque dicemus sententias veteranorum arbitrari? quod eorum tantum *sustulimus* est, quae tanta arrogantia, ut ad arbitrium illorum imperatorem etiam deligamus? Ego autem (dicendum est enim, P. C. quod sentio) non tam veteranos intuendos nobis arbitror, quam quid cirones milites, flos Italiae, quid novae legiones, ad liberandam patriam paratissimae, quid cuncta Italia de vestra gravitate sentiat. **NIHI** enim semper floret: aetas succedit aetati. diu legiones Caesaris vigerunt: nunc vident Panfa, vident Hirtii, vident Caesaris filii, vident Planci: vincunt numero, vincunt aetate: nimirum etiam auctoritate vincunt. id enim bellum gerunt, quod ab omnibus gentibus comprobatur. itaque his praemia promissa sunt: illis perfoluta. fruuntur his illi, perfolvantur his, quae spondimus. id enim deos immortalis spero acquisitum iudicare. Quae cum ita sint, eam, quam dixi, sententiam, vobis, P. C. censo comprobendam.

T t 4

M. Tvl-

1. *Animus à eff. quam videtis.* Sic omnes libri nostri atque Ferrarii, qui tamen non aliter, nisi *diffusi*: scilicet *liberis Martius*, quod ipsum textu dicitur Lambinus.

2. *Con Pacori nobilissimos ducet.* Mss. omnes Parthorum, quod tamen

respuat linea sequens.

3. *Ferro ignique minitantur.* Lambinus *ferum ignemque*, ex conjectura Ferrarii, quae mihi necessaria non videtur, quam vis is velit.